

SZERKESZTŐI JEGYZET

Nem jó, ha egy szerkesztő magyarázkodik. Három és fél évvel ezelőtt, amikor átvettem a Szemle szerkesztését, az volt az egyik fogadalmam, hogy nem lesznek összevont számok, látva elődöm kényszerű és elidegenítő lapszámösszevonásait. És most mégis, egy lapszám lett az őszi meg a téli. Talán akkor itt a vége. És lehet, hogy itt a vége, mert január elsejével tulajdonosváltás lesz, a lap az OFI egy részével együtt, valószínűleg megőrizve OFI-s kereteit, átkerül az Eszterházy Károly Egyetemhez. A lapösszevonást erre a helyzetre is foghatnám, részben joggal, de valójában 2013 óta folyamatos csúszásban voltunk a megjelenéssel, csakhogy most már nincs hova átcsúszni, hiszen az intézmény önállósága megszűnik. Ami a jövőt illeti, azt remélem, a lapnak végül csak sikerül majd a leghagyományosabb (bár talán soha be nem töltött) szerepére rátalálnia, hogy nyitott pedagógiai szakmai fórum és műhely legyen (együttal a kommunikáció korszerű elemeit is működtetve), amire talán soha nem lett volna akkora szükség, mint az elmúlt években. Kritikai és vitarovatunk krónikus gyengélkedése jelzi (miközben a pedagógiai világ szikrázott a feszültségtől), holott egyetlen vitairatot sem utasítottunk el, hogy ez nem csak a szerkesztői szándékon, hanem az örökségen és az oktatási kultúra közállapotain is múlt. A Szerkesztőbizottságon és annak elnökén azonban biztosan nem, támogatásuk, kritikáik, javaslataik biztonságos hátteret jelentettek az el-elbizonytalanodó szerkesztőnek. Inkább még azon is múlt,

nyilván, hogy a lap szerkesztője ezúttal egy írógató tanárember (volt), akit nem lehetett egészen komolyan venni.

Ha harvan évet és néhány hónapot visszalépünk az időben, az 1956-os (4.) októberi számig (ahonnan a hátoldali idézetünk való, mellyel egyúttal szeretnénk az '56 kerek évfordulójára emlékező írásokhoz is kapcsolódni), olyan lapot találunk, amit a kor jeles oktatástudósai szerkesztettek, a felelős szerkesztő Ágoston György, az MTA Pedagógiai Főbizottságának elnöke (az ELTE tanszékvezetője). A lap egész évfolyama heves vitákkal van tele, tárgykörük szerint az óvodától az akadémiáig, a tankönyvektől a tantervi kérdéseken át a neveléstudomány helyzetéig. Talán még lesz így újra, ha másként is, hiszen, mint a hátoldali részlet mutatja, az a neveléstudományi kultúra még kritikájában, önkritikájában is csupa ideológia és csalás, öncsalás, kozmikus távolságát a gyakorlattól a beismeréssel sem tudja csökkenteni. (Ki kellene végre bogozni már ennek a múltnak a szárait, de nemcsak ünnepi mutatóanyagokkal, Ágoston György szellemtörténetét is, aki a rendszerváltásig a magyar pedagógia meghatározó személyisége volt.)

Amúgy azt gondolom, ezt ajánlom megfontolásra, hogy a tanár, az oktató, a pedagógus, a nevelő, a tanító, az óvónő és óvó úr méltósága, mely ezer gyökerű, de nálunk csak ördögcsékér, alighanem kulcskérdés, ezen múlik szinte minden: ez lehetne kiindulópont.

2016. december 3.

Takács Géza

(A Kárpátok gerincén) Július 13. (9. nap) Hát ez a nap sem sikeredett egyszerűbbre. Az éjszaka meglepően meleg volt itt a fenyvesben, és még a sátrunk sem lett csurom vizes a párától, ahogy az eddigi napokban, mikor réteken aludtunk. Reggel egy szelet májkrémes kenyérrel indítottunk. A fenyőerdőben lefelé – ugyanúgy, mint tegnap felfelé – hatalmas kidőlt fenyők között próbáltunk rálelni az útra, amit Kenyeres Oszi térképe óta határkövek jelölnek. Ezeket a jelzőköveket sokszor nagyon nehéz megtalálni. 5 km után végre forrást jelzett a térkép. Rálelni azonban nem volt egyszerű, nem vezetett hozzá ösvény. Hosszas keresgélés után végre meglelt. Mivel nem volt túl nagy vízhozama, Kristóf egy fiatal fenyőfáról hántott le egy kis kéregdarabot, ami csőként szolgált, így meg tudtuk tölteni a palackjainkat (2X 1,5 liter fejenként). A gázfőző segítségével megfőztük a zacskós erőlevesünket is. Közben a forrás alatt összegyűlt vízállásban végre meg tudtunk fürdeni és a ruháinkat is kimostuk, majd kiterítettük, hogy száradjanak, míg mi ebédelünk. Innen továbbindulva nagyon nem találtuk az utat, soká kellett keresnünk, mire rábukkantunk. Egy borzasztóan meredek csapáson másztunk fel egy 1500 méteres csúcsra. Innen egy 1600 méteres hegyre mentünk fel. Ettől kezdve utunk törpefenyvesben vezető járatból állt, és végtelennek tűnő volt. A lábunkat összeszurkálták, szétkaristolták a kis ágak. Végül egy nyeregben, egy kis réten sátraztunk le. Azt még nem írtam, hogy két napja, mikor a sárban meneteltünk, Kristóf medvenyomokat fedezett fel. Addig nem gondoltuk, hogy lehet ott medve, mert magányos tehenek kóvályogtak az erdőben több helyen is... Na de most jön a lényeg! Szóval miután megettük dupla adag zacskós babgulyásunkat, és éppen a minket körülvevő végtelen fenyvesekben és a naplementében gyönyörködtünk, azt vettem észre, hogy egy megtermett medve tőlünk úgy 30 méterre sétál át a gerincen. A mackó megállt és minket nézett. Ekkor odaszóltam halkán Kikinek, hogy „Kristóf, ott egy medve!”. Ezt még egyszer elismételtem, miközben ő felült, hogy lássa. Erre a maci megijedt, és hatalmas csörtetéssel az erdőbe rohant. Hála ég! Pont gondoltuk, hogy itt fent a fenében, a törpefenyvesben, még a medve sem élne meg. Aztán azt is észrevettük, hogy pocokjáratok vannak a fűben, itt-ott pedig mintha beletúrt volna valaki ezekbe... Ezek után a sátortól messzebb és még magasabbra kötöttük fel ennivalónkat, mint ezelőtt. Míg Kiki ezt végezte, én őrt álltam a két botunkkal és a disznóölő késsel a kezemben. Gondoltuk, hogy ez a medve már nem jön ide vissza, és mivel nagy a territóriumuk, reméltük, hogy másik maci sem téved erre felé, mégis csak hosszas hallgatóság után sikerült elaludnom.

(Tóth Luca útinaplójából)

A Tanulmányok rovatba érkező írásokat lektoráltatjuk. A közlési feltételekre és a publikációs stílusra vonatkozó útmutatás, valamint a bírálati adatlap a lektorálás szempontjaival elérhető a honlapunkon: <https://folyoiratok.ofi.hu/uj-pedagogiai-szemle>.

„A dolgok mélyére nézni”

A nevelés céljai és a gazdasági, társadalmi, politikai helyzet alakulásának negatív hatásait megsínylő nevelési gyakorlat elkerülhetetlenül ellentmondásba kerültek egymással. A mi célunk eddig is lelkes, a szocializmus ügyét meggyőződéssel valló, önállóan gondolkodó, bátran kezdeményező ifjúság nevelése volt. Ezt a nevelési célt iskoláink és ifjúsági szervezeteink nemhogy elérni nem tudták kielégítően, de – mint mindnyájan tudjuk – ifjúságunk egy részében ellenkező tulajdonságok jelentkeztek: fásultság, cinizmus, érdektelenség a közügyek iránt.

Ilyen körülmények között nagyon nehézé válik a neveléstudomány művelése. A neveléstudomány ugyanis a legjobb módszereket dolgozhatja ki, ajánlhatja a pedagógiai gyakorlatnak a kommunista nevelés céljainak megvalósítására, de a gyakorlat mit sem tud kezdeni a szép elmélettel, ha megvalósításának feltételei hiányoznak, sőt ha a feltételek az elmélettel ellentétes tendenciájú gyakorlatot eredményeznek. Nagyon nehéz a pedagógia-elméleteknek például kidolgoznia az önálló gondolkodásra nevelés feladatait, módszereit, ha a társadalomban, a tudományban a dogmatizmus uralkodik, ha az önálló gondolat, vélemény kimondása kockázattal jár. Ugyancsak nehéz kidolgozni azokat a feladatokat és módszereket, amelyek az ifjúság önálló kezdeményezéseit, aktivitását, lelkesedését lennének hivatva kibontakoztatni, ha a társadalomban nagyon szűk térre szorul a demokratizmus. Nem könnyű foglalkozni a humanizmusra neveléssel, ha a humanizmus, az emberség nem érvényesül az országos politikában, ha az emberről alkotott marxista embereszmény a társadalomban eltorzul. [...]

Sem a közoktatásügy vezetőinek, sem a pedagógiai elmélet művelőinek nem volt bátorságuk eddig a dolgok mélyére nézni, a nevelésügy elmara-dottságának forrását, a nevelésen kívülálló gátló tényezőket néven nevezni. Persze, őszintén meg kell mondani, nemcsak a bátorság hiányzott, hanem – legalábbis a magam részéről – a tisztánlátás is.

Részlet Ágoston Györgynek a Magyar Tudományos Akadémia Pedagógiai Főbizottságának 1956. június 30-i vitaülésén megtartott elnöki vitabevezető előadásából

